

ART

Publiquen el diari italià d'Aragay, una joia inèdita del noucentisme

■ Xavier Castanyer ha recuperat el text íntegre dels quaderns de viatge de l'artista ■ És un document únic de l'impacte del món clàssic en la intel·lectualitat catalana

Eva Vázquez
GIRONA

El 12 d'abril de 1916, Josep Aragay, un dels joves artistes més compromesos amb el projecte cultural del noucentisme, agafava el tren a l'estació de Barcelona per emprendre el seu anhelat viatge a Itàlia, el somni de tota aquella generació que aspirava a l'ordre i les clarors del classicisme. Havia hagut d'esperar més de dos anys i la mediació d'alguns amics influents perquè l'Ajuntament li concedís la beca per finançar el viatge, però finalment ja era en camí, atordit pel canvi veïç del paisatge i l'excitació per una aventura en la qual confiava redimir-se del fracàs i la incomprensió en què l'havia sumit el seu temperament abrindat i el barroquisme boirós que estava prenent el seu estil. No se'n va sentir defraudat: el viatge a Itàlia va ser tan decisiu en la seva vida, que afirmaria que l'havia migpartida en dues meitats. Literalment, es

va sentir travessat pel tall d'una espasa, i després d'aquesta ferida ja no li quedava més que "plorar com una criatura".

La transformació personal que va experimentar Josep Aragay (Barcelona, 1889-Breda, 1973) durant el sojorn italià, que es va allargar nou mesos al llarg dels quals visitaria Gènova, Pisa, Florència, Siena, Orvieto, Roma, Gaeta, Nàpols, Pompeia, Assís, Perugia i Arezzo, va ser recollida meticulosament dia a dia, junt amb les impressions rebudes de cada lloc, en un diari de quasi 1.200 quartilles i que constitueix un testimoni únic i directe de l'impacte que l'art italià va tenir en l'ideari dels intel·lectuals noucentistes. El professor de la Universitat de Girona Xavier Castanyer, autor de la primera tesi doctoral sobre Aragay i responsable de la primera edició d'aquest diari, inèdit fins avui, a Publicacions de l'Abadia de Montserrat, subratlla l'excepcionalitat del document,

no només per la informació que conté i fins i tot pel seu valor literari, amb algunes descripcions que Narcís Comadira, en la presentació del llibre a Girona, va qualificar de "prodigioses, sinó perquè es tracta d'una "aportació pionera" per al coneixement d'una influència que fins ara s'havia de rastrejar en les referències escadusseres disseminades pels llibres de Torres-Garcia, la correspondència de Carles Riba, Josep Obiols o J.V. Foix, o les memòries d'Enric Cristòfol Ricart, ben poca cosa comparada amb l'extensió i el detallisme del testimoni d'Aragay.

Síndrome de Stendhal

A Itàlia, l'artista experimentarà a la pròpia carn la llegendària síndrome de Stendhal, que l'embarga davant l'obra de Benozzo Gozzoli al Camposanto de Pisa o davant la tomba dels Medici de Miquel Àngel, amb un "defalliment d'alguna cosa que es desploma i s'enfonsa", "una esgarrifança de fred i com

Xavier Castanyer, que va dedicar la tesi a Aragay, ha tingut cura de l'edició ■ JOAN SABATER

una necessitat ardent de plorar". En canvi, confirmarà el rebuig per la densitat del barroc, que a partir d'ara abomina, i sobretot el menyspreu per l'avantguarda, que expressa amb un retrat implacable, duríssim, de F.T. Marinetti després d'escoltar-lo en una de les seves proclames futuristes en un teatre de Florència. A mesura que avança en el seu descobriment del país, el sentiment inicial de crisi es transforma en un desig de redreçament, a pesar que des del principi es

proposa no fer ni un sol dibuix per concentrar totes les energies en el "bany d'esperit" que li procura Itàlia, a la manera que també van abordar els seus viatges Goethe, Montaigne o Stendhal, observa Castanyer.

Però l'artista no es limita a donar compte d'una "Itàlia de museu", sinó que en el seu diari deixa entrar també el xivarri del carrer, la vida popular de pidolaires, venedors ambulants, músics i cicrones, la dramàtica proliferació de mutilats acabats d'arribar del

front en plena Primera Guerra Mundial, les desfildes marcial, les arengues patriòtiques, la descoberta d'un paisatge de pins i atzavares d'un Mediterrani somiat, o l'excentricitat o complicitat dels companys de les pensions on s'hostatja, entre els quals crida poderosament l'atenció una jove misteriosa que Aragay anomena "Bebè blanc", una alumna de la Sapienza que solia recollir-se a l'habitació de l'artista a la pensió Cecil de Roma mentre traïa Esquil a l'italià. ■